KiVa-handleiding
voor pedagogisch medewerkers op de BSO

Inhoudsopgave

KiVa in het kort 1

KiVa op de BSO 2

KiVa in de groep 3

Samenwerking school en de BSO 8

De thema's

Thema 1: Wie zijn wij?	- Iedereen verdient respect	10
Thema 2: Gevoelens	- In de groep	20
Thema 3: Wat is een fijne groep?	- Wat is communicatie?	30
Thema 4: Iedereen is uniek	- Plagen, ruzie of pesten?	40
Thema 5: Plagen, ruzie of pesten?	- Verborgen vormen van pesten	50
Thema 6: Rollen in de groep		60
Thema 7: Samen zijn wij een fijne groep		70
Thema 8: We helpen elkaar		80
Thema 9: Wat kan ik doen?		90
Thema 10: KiVa – we doen het samen!		100

Bijlages 110

Uitgave: september 2021

Deze handleiding en bijbehorende placemats zijn ontwikkeld naar het idee en scriptie onderzoek van Marja Weerman binnen kinderopvangorganisatie Huis de B.

KiVa in het kort

KiVa is een programma dat steeds in ontwikkeling is. Bij de ontwikkeling van KiVa wordt gebruik gemaakt van inzichten uit onderzoeksresultaten en de ervaringen van de gebruikers van het KiVa-programma. Zo is ook dit aanbod voor de BSO tot stand gekomen.

De afkorting KiVa is afgeleid van de Finse woorden Kiusaamisen Vastainen of Kiusaamista Vastustava (tegen pesten). Het woord 'kiva' betekent ook 'leuk' of 'fijn'. KiVa-scholen zijn scholen waarbij iedereen met plezier naar school mag gaan. Uiteraard geldt dit ook voor BSO's die met KiVa werken!

KiVa heeft vier belangrijke kenmerken:

1. Samen verantwoordelijk

Bij KiVa geloven we in de kracht van de groep. Bij het bedenken van goede ideeën, of het organiseren van leuke dingen, maar ook bij het oplossen en voorkomen van problemen in de groep wordt de nadruk gelegd op de verantwoordelijkheid die alle kinderen hebben voor het welzijn in de groep. Hoewel niet iedereen verantwoordelijk is voor het ontstaan van een probleem, kan wel iedereen iets doen om te werken aan de oplossing. Door middel van KiVa leren kinderen hoe je om kunt gaan met problemen in de groep of tussen groepsgenoten.

2. Voorkomen en aanpakken van pesten

Het KiVa-programma is een lesprogramma dat preventief werkt tegen pesten. Wanneer KiVa onderdeel is van de cultuur dan wordt er veel minder gepest. Als er toch sprake is van pesten, dan weten kinderen en volwassenen wat ze kunnen doen. In de KiVa-handleiding op school staan ook een aantal gerichte maatregelen die kunnen worden ingezet als er daadwerkelijk (pest)problemen zijn.

3. Betekenisvol werken: denken vanuit doelen

De materialen van KiVa zijn ingedeeld in 10 thema's. Binnen die tien thema's staan doelen centraal. Voor ieder thema vind je activiteiten en leuke opdrachten waarmee de doelen behaald kunnen worden. Binnen KiVa is ruimte voor je eigen professionele inbreng. Ken je zelf leuke oefeningen of interventies waarmee dezelfde doelen worden behaald, zet deze dan gerust in. Op deze manier werkt iedereen vanuit de eigen kracht!

4. Het kind als uitgangspunt

Belangrijk binnen het KiVa-programma is dat *het kind als uitgangspunt* wordt genomen. Dat wil zeggen dat de pedagogisch medewerkers niet alles van bovenaf opleggen, maar de kinderen aanmoedigen zelf na te denken. Daarmee krijgen kinderen de vrijheid om kritisch en zelfstandig te denken en daarnaast ook hun verantwoordelijkheid te nemen. Dit vergroot de kans dat kinderen intrinsiek gemotiveerd raken om er samen een fijne groep van te maken.

Overzicht KiVa-thema's en regels

Op de basisschool is het KiVa-programma opgedeeld in boven en onderbouw. Het BSO-materiaal is opgedeeld in drie leeftijdsgroepen 4-6 jaar, 7-9 jaar en 10-12 jaar. De eerste twee leeftijdsgroepen houden de thema's van de onderbouw aan. De laatste leeftijdsgroep houdt de thema's van de bovenbouw aan.

De tien KiVa thema's

Onderbouw			Bovenbouw
Wie zijn wij?	1	Iedereen verdient respect	
Gevoelens	2	In de groep	
Wat is een fijne groep?	3	Wat is communicatie?	
Iedereen is uniek	4	Plagen ruzie of pesten?	
Plagen ruzie of pesten?	5	Verborgen vormen van pesten	
Rollen in de groep	6	Rollen in de groep	
Samen zijn wij een fijne groep	7	Samen zijn wij een fijne groep	
We helpen elkaar	8	We helpen elkaar	
Wat kan ik doen?	9	Wat kan ik doen?	
KiVa – we doen het samen	10	KiVa – we doen het samen	

De zeven KiVa-regels

Onderbouw			Bovenbouw
We willen samen een groep zijn want dat is fijn	1	We doen aardig tegen elkaar en behandelen elkaar met respect	
Boos, verdrietig, blij, houd rekening met mij	2	We maken er samen een fijne groep van	
We horen er allemaal bij: ik, jij en ook zij	3	We praten met elkaar en gebruiken daarbij ik-taal	
We verschillen allemaal, dat maakt ons speciaal	4	We willen dat pesten stopt	
We gaan goed met elkaar om	7	We gaan goed met elkaar om	
We helpen elkaar	8	We helpen elkaar	
We komen voor elkaar op	9	We komen voor elkaar op	

Placemats: verschillende leeftijdsgroepen

Op de meeste BSO's zijn de kinderen verdeeld over verschillende groepen, die zijn ingedeeld naar leeftijd. De placemats zijn daarom opgedeeld in de volgende leeftijdsgroepen: 4-6 jaar, 7-9 jaar, 10-12 jaar. De inhoud van de placemats is afgestemd op de leeftijdsgroep en sluiten daarnaast goed op elkaar aan. Hierdoor kunnen de placemats ook worden ingezet wanneer kinderen van verschillende leeftijden samen in één groep zitten. Het is voor kinderen ook leuk om een kijkje te nemen op de placemat van een andere leeftijdscategorie en samen te werken aan opdrachten van elkaars placemat! Contact tussen de groepen is daarmee makkelijk gelegd. Alle placemats sluiten aan op de 10 KiVa-thema's.

4-6 jaar

7-9 jaar

10-12 jaar

De placemats (4-6) sluiten daarnaast ook aan op het lespakket van Rik de Pauw! Bij elke placemat van Rik de Pauw hoort ook een gedicht. Het gedicht gaat over de afbeelding op de placemat en sluit ook aan op de verhalen die de kinderen op school uit het boek te horen krijgen.

Activiteiten

Naast de placemats staan er in deze handleiding ook activiteiten beschreven. Als de leeftijdsgroepen op jouw BSO net iets anders zijn ingedeeld is dit geen probleem. Bij ieder thema is aangegeven welke activiteiten voor welke leeftijdsgroep bedoeld zijn. Laat de kinderen niet altijd zelf kiezen in welke groepen ze werken, door het vooraf indelen van groepen kan je voorkomen dat kinderen worden buitengesloten én je stimuleert dat kinderen die elkaar (nog) niet zo goed kennen elkaar beter leren kennen. Het indelen van groepen kan bijvoorbeeld gedaan worden op basis van schoenmaat, geboortemaand of door het trekken van een kaartje.

Leren door te doen

Het is natuurlijk de bedoeling dat de vaardigheden die kinderen op school en aan de hand van de placemats en activiteiten leren ook buiten de KiVa-thema's worden voortgezet. De BSO is daar bij uitstek een moment voor omdat kinderen hier in een vrijere setting verblijven. Het in de praktijk brengen van vaardigheden gebeurt in drie fases. In de eerste plaats worden de aangeleerde vaardigheden op school tijdens de lessen geoefend. Ten tweede wordt geprobeerd die vaardigheden ook tijdens andere lesuren en op bijvoorbeeld de BSO in te zetten en te belonen. Het derde en uiteindelijke doel is de kinderen ertoe bewegen de aangeleerde vaardigheden ook tijdens pauzes en tijdens andere alledaagse situaties in te zetten. Hierbij is feedback en aanmoediging van de pedagogisch medewerker van het allergrootste belang. De pedagogisch medewerker fungeert als een soort spiegel voor de kinderen door op kleine, positieve dingen te wijzen in concrete, alledaagse situaties: 'Toen we gisteren over de placemat spraken viel me op dat jullie je mening goed konden verwoorden en écht naar elkaar luisterden' of 'Ik ben er trots op dat jullie die kwestie van afgelopen donderdag zo goed hebben opgelost'.

Stimuleer een open gesprekscultuur

Aanbevolen wordt om tijdens de gesprekken die je met kinderen voert zoveel mogelijk een kring te vormen, een kring kan je natuurlijk ook aan tafel vormen. Het is belangrijk dat de kinderen elkaar en jou goed kunnen zien. Bovendien zorgt een kring voor gelijkwaardigheid. De pedagogisch medewerker moet de kinderen duidelijk maken dat er geen goede of foute antwoorden of meningen bestaan, maar dat het de bedoeling is om samen over na te denken over verschillende onderwerpen. Afhankelijk van de leeftijd van de kinderen waarmee gewerkt wordt kunnen de kinderen ook in kleinere groepen discussiëren over bepaalde onderwerpen.

Samenwerking school en de BSO

KiVa streeft ernaar om iedereen te activeren samen problemen aan te pakken. Om dit te bereiken worden alle betrokkenen getraind in KiVa. Behalve de medewerkers moeten ook alle kinderen geïnformeerd worden over KiVa. We stimuleren scholen om een 'kick-off bijeenkomst' te houden met alle kinderen samen. Om de samenwerking met school meteen goed te beginnen is het aan te raden om de 'kick-off bijeenkomst' af te stemmen met de school of gezamenlijk met school te organiseren. Wanneer je hierbij met de BSO zichtbaar aanwezig bent is het voor de kinderen meteen duidelijk dat KiVa ook buiten de lesuren telt!

Maak KiVa zichtbaar! KiVa-posters en opvallende hesjes.

Het is verstandig om KiVa zichtbaar te maken, ook op de buitenschoolse opvang. Zo worden medewerkers én kinderen er aan herinnerd hoe er met elkaar om wordt gegaan. Onderdeel van het KiVa-materiaal zijn dan ook de opvallende hesjes. Het idee achter de hesjes is het vergroten van de zichtbaarheid van personeel dat toezicht houdt op het buiten spelen. Het is nuttig om ze direct aan het begin van het schooljaar in gebruik te nemen. Het voordeel van de hesjes is dat surveillanten voor alle kinderen herkenbaar zijn. De hesjes zijn niet alleen een geheugensteuntje voor de kinderen, maar ook voor het personeel zelf om op de veiligheid van alle kinderen toe te zien en in te grijpen als dit nodig is. Een manier om de zichtbaarheid binnen te vergroten is het gebruik van posters. Er zijn verschillende postersets verkrijgbaar: algemene posters en regelposters. Het is natuurlijk nog leuker wanneer er posters worden ontworpen door de kinderen zelf!

KiVa-team: aanspreekpunt binnen de organisatie

Iedere school heeft een werkgroep die bestaat uit ten minste drie medewerkers, deze werkgroep noemen we het KiVa-team. Het KiVa-team is zowel voor de KiVa-trainer, het personeel, ouders en kinderen het aanspreekpunt als het gaat om KiVa. Daarom moet er ook op de BSO een KiVa-team worden aangesteld. Het hebben van een implementatieteam zorgt voor een betere implementatie van KiVa binnen de BSO (De Groot & Van der Zwet, 2018).

Het KiVa-team coördineert de volgende taken:

- Afstemmen van een vergaderingen en kick-off meeting;
- Zorgen voor gezamenlijke start van elk nieuw thema, alle groepen werken tegelijk aan hetzelfde thema;
- Plannen en evalueren met de pedagogisch medewerkers hoe zij de placemats en activiteiten inzetten;
- Ondersteunen van de pedagogisch medewerkers bij het uitvoeren van het KiVa;
- Contact onderhouden met de school over KiVa en eventueel over kinderen waar zorgen over zijn.

Om alle taken goed uit te voeren is het wenselijk dat het KiVa-team maandelijks bijeenkomt.

KiVa inplannen gedurende het jaar

KiVa bestaat uit 10 thema's. Een schooljaar bestaat grofweg uit tien maanden. Daarom wordt er een maand per KiVa-thema gerekend. Het advies is om op hetzelfde moment als de school aan een nieuw thema te beginnen. Dat betekent dat ook in de BSO iedereen op hetzelfde moment aan hetzelfde thema werkt. In een vergadering kan dan kort besproken worden wat er in het thema aan bod komt en hoe er in de verschillende groepen aandacht aan wordt besteed. Binnen de groep is er ruimte of zelf te bepalen wanneer de placemats en activiteiten worden ingezet.

Belangrijke aanwijzingen voor pedagogisch medewerkers

Stimuleer gemeenschappelijke gesprekken en dialogen

- Activeer voorkennis die de kinderen al hebben vanuit school.
- Schep een vertrouwde sfeer waarin iedereen vrijuit gedachten mag uiten.
- Moedig kinderen aan zelfstandig te denken en gun hen daarvoor de tijd.
- Probeer kinderen ertoe te brengen over alternatieve oplossingen na te denken.
- Vraag hen naar eigen ervaringen en stimuleer ze deze te delen met andere kinderen
- Maak onderwerpen tastbaar en betekenisvol door middel van activiteiten, de placemats en het leggen van een koppeling naar eigen ervaringen van de kinderen .

Zorg ervoor dat het geleerde in de praktijk wordt gebracht

- Leg al tijdens de tafelgesprekken een link tussen de vaardigheden die worden besproken en andere sociale situaties.
- Herinner de kinderen regelmatig aan de KiVa-thema's en afspraken wanneer zich situaties voordoen waarin deze van belang zijn.
- Bekrachtig pogingen om geleerde vaardigheden in de praktijk te brengen door de kinderen door over te complimenteren.

Overzicht KiVa-materiaal BSO

Als het goed, heb je dit KiVa-materiaal ontvangen:

- **Handleiding voor de pedagogisch medewerker**

In deze handleiding vind je alle algemene informatie over KiVa, activiteiten om te doen bij ieder thema en een afbeelding van elke placemat inclusief tips, antwoorden en benodigdheden**.**

- **Placemats**

De placemats worden los geleverd als bureauonderlegger met vellen.
Er zijn 3 sets van 10 thema's. Een bureauonderlegger heeft 25 scheurvellen.

- **KiVa-hesjes**

- **KiVa- posters**

Thema 2: Gevoelens - In de groep

Dit thema heet in de onderbouw ‘gevoelens’ en in de bovenbouw ‘In de groep’ . Kinderen zijn al op jonge leeftijd in staat om emoties te ervaren. Het begrijpen en herkennen van emoties ontwikkelt zich langzamer. Om kinderen hiermee te helpen is het belangrijk een kader te bieden met behulp van verbale en non-verbale communicatie. Dit kan enerzijds door het kennen van bepaalde houdingen en gezichtsuitdrukkingen. Anderzijds door basisemoties onder woorden te brengen en nuanceverschillen tussen emoties te bespreken. Wat is bijvoorbeeld het verschil tussen blij en enthousiast? Met de placemats kunnen de kinderen allerlei spelletjes en opdrachten doen rondom emoties. Door hierop aan te sluiten met gesprekken vergroot het emotiebegrip.

In een goed functionerende groep voelen kinderen zich met elkaar verbonden, ondernemen ze samen dingen en heerst er een positieve sfeer. Het is de verantwoordelijkheid van iedereen in de groep, dus ook van jou als pedagogisch medewerker, om er voor te zorgen dat er een prettige sfeer is in de groep. Aandacht voor hoe anderen zich voelen is daarbij essentieel. Dit helpt kinderen om eventuele problemen in de groep gezamenlijk op te lossen. In dit thema gaat het over de groep en de emoties die horen bij een fijne groep. Bij de oudere kinderen is het belangrijk om de ‘emotie woordenschat’ nog verder uit te breiden. Zij kunnen ook complexere emoties begrijpen en herkennen en nuanceren.

KiVa-doelen

De kinderen:

- kennen de basisemoties (boos, bang, blij en verdrietig). 4-12 j
- kunnen hun eigen emoties onder woorden brengen.
- kunnen emoties en gevoelens bij anderen herkennen.
- weten dat het leuk is om een ander een fijn gevoel te geven.

- kunnen voorbeelden van verschillende (complexere) emoties geven weten welke gevoelens horen bij fijne en niet fijne situaties.
- weten hoe ze gevoelens van zichzelf en anderen kunnen beïnvloeden. 7-12 j
- weten wat een groep prettig maakt.
- willen een bijdrage leveren aan een prettige sfeer in de groep.

KiVa-regel bij dit thema:

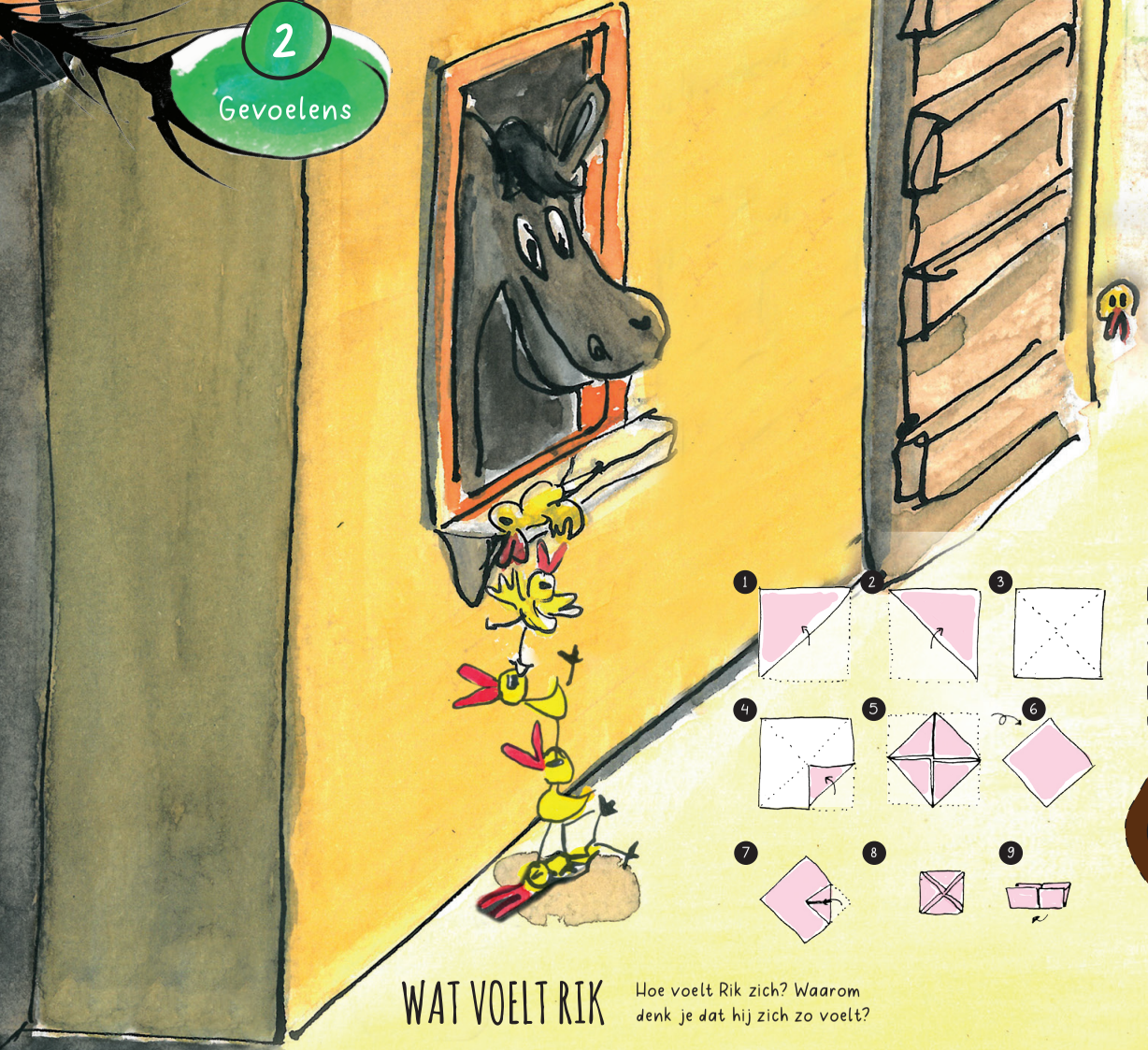
- 4-9 jaar: We willen samen een groep zijn, want dat is fijn
- 10-12 jaar: We maken er samen een fijne groep van

Onderwerpen voor een tafelgesprek:

- 4-9 jaar: Kennen de kinderen alle emoties? Voelen ze zich zelf wel eens zo? Hoe gaat het uitbeelden? Wat is daar moeilijk of makkelijk aan? Hoe voel je je vandaag. Waarom? Hoe is het om als nieuw kindje in bestaande (tafel)groep te komen. Wanneer ben jij vrolijk? Ben je soms ook wel eens verdrietig?

- 10-12 jaar: vraag de kinderen naar soortgelijke emoties (bijvoorbeeld blij en enthousiast). Lukt het de kinderen deze van elkaar te onderscheiden? Daag ze uit hier kritisch over na te denken. Wat is bijvoorbeeld het verschil tussen geschrokken en geschokt? En is jaloers een slechte emotie? Laat de kinderen daarnaast nadenken over de groep. Hoe voelen zij zich in de groep. Wat maakt een groep een fijne groep? Hoe voelt dat? Ben je verantwoordelijk voor het gevoel van een ander? Waarom wel of niet?

BRIEF

Schrijf een aardig briefje aan Paard of een ander dier. Je mag straks voorlezen wat je hebt geschreven.

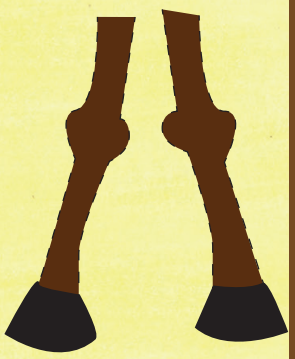
Knip het vierkant uit en draai de witte kant naar boven. Vouw het happertje op deze manier.

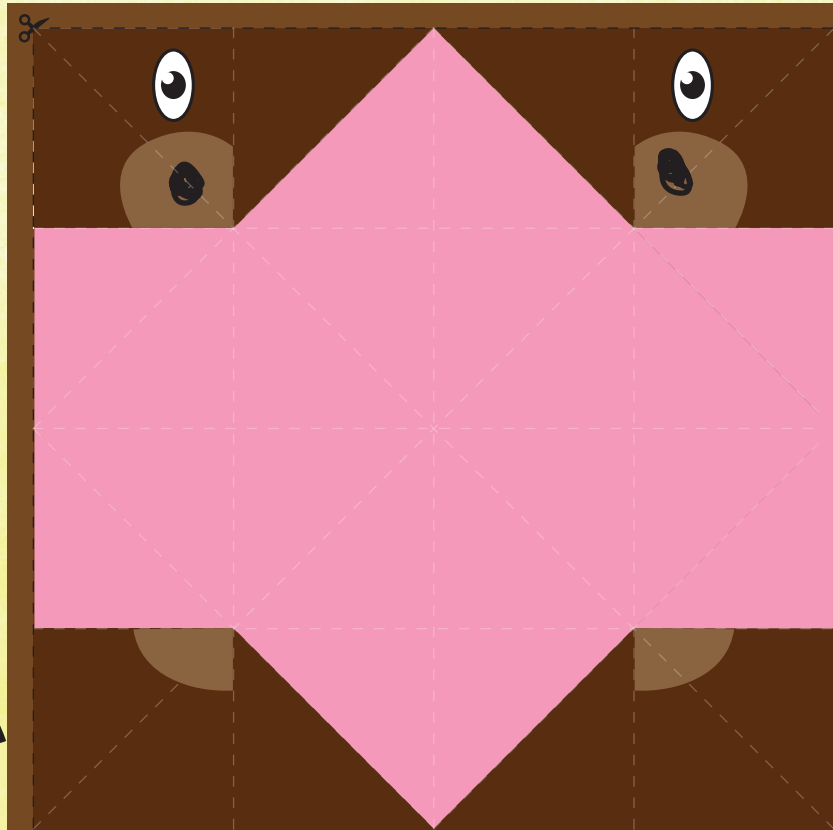

KNUTSEL EN KNIP

Verzamel alle dieren van de boerderij. Dit keer Paard. Knip de staart, de benen en de oren uit. Plak ze vast en Paard is klaar om van stal te worden gehaald.

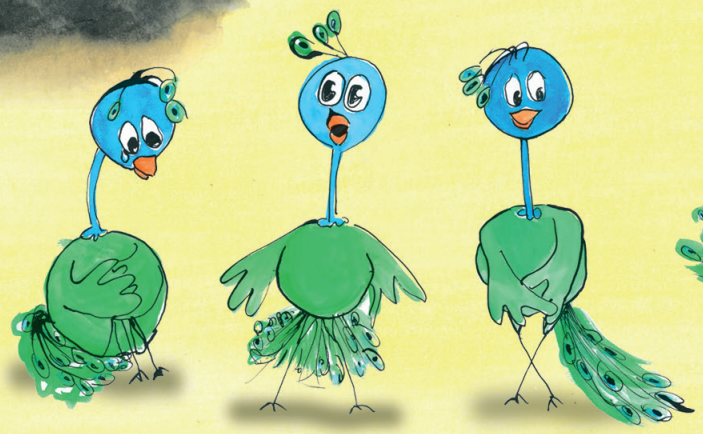

WAT VOELT RIK

Hoe voelt Rik zich? Waarom denk je dat hij zich zo voelt?

Placemat 4-6 jaar

Doe nou open, wie heeft de deur op slot gedaan?
De eendjes zijn buiten en ik wil daar ook staan!

Ik wil niet in de schuur achterblijven,
Paard begint in zijn ogen te wrijven.

Zeg eendje, jij had toch de sleutel? Nee jij! Nee jij,
Nee ik weet het zeker, het ligt niet aan mij!

De eendjes mopperen, ze zijn in de war en boos.
De sleutel is helemaal spoorloos.

Nee zegt het laatste eendje, de sleutel is niet zoek
De sleutel zit gewoon bij boer Bert in zijn broek

Maar dat maakt Paard nog steeds niet blij.
Want boer Bert is de hele dag in de wei.

Ik durf hier niet de hele dag in mijn eentje te staan
In de ogen van paard verschijnt plotseling een traan.

De eendjes denken, als we dan toch moeten wachten,
Kunnen we beter de pijn voor Paard wat verzachten.

Weet je wat Paard, wij klimmen erbij.
Dan laat Bert ons straks samen weer vrij.

- **Gedicht en plaat:** Waarom verschijnt er een traan in het oog van paard? Hoe voelde hij zich toen? En wat doen de eendjes? Wat vind je daarvan? Hebben de kinderen ook wel eens iemand geholpen die zich fijn voelde? Kunnen de kinderen iets verzinnen om te voorkomen dat Paard zich nog een keer zo voelt?

- **Knutsel, kleur en knip:** dit is het happertje van Paard uit het verhaal. Hoe voelt Paard zich. Wat zou Paard nog meer kunnen opvrolijken?

- **Wat voelt Rik?**: Hoe voel Rik zich op de placemat? Heb de kinderen zich ook wel eens zo gevoeld? Wanneer was dat? Zie ook de emotiekaarten In de handleiding. Sommige emoties lijken veel op elkaar. Het is goed om dit te benoemen en de verschillen en overeenkomsten te bespreken.

- **KiVa-regel:** hoe kun je rekening houden met elkaar? Wat kan je doen als iemand boos is? En verdrietig? En wat als je blij bent?

7-9 JAAR

2

Gevoelens

PORTRETTEN TEKENEN

Ga tegenover elkaar zitten. Jullie gaan elkaar tekenen. Kijk goed naar elkaars gezicht. Hoe ziet jullie mond en neus eruit? Welke kleur ogen hebben jullie? Welke emotie heeft de ander? Probeer elkaar zo goed mogelijk na te tekenen. Zijn jullie portretten gelukt?

2 personen

EMOGAME

2-6 personen

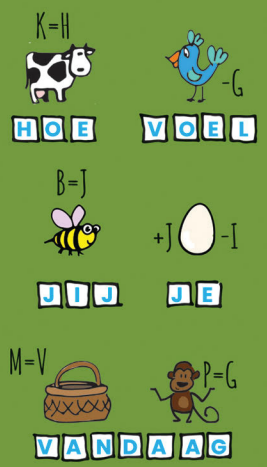
Knip de kaartjes met emojis uit en vouw ze dubbel. Stop ze in een pot. Het spel kan beginnen! Een speler pakt een kaartje uit de pot. Beeld de emotie uit. De rest raadt welke emotie je uitbeeldt.

Trots	Verliefd	Boos	Bang	Geschokt
Geschrokken	Blij	Achterdochtig	Verveeld	Afschuw
Verward	Buikpijn	Enthousiast	Overprikkeld	Slappe lach
Jaloers	Verlegen	Schaamte	Verdrietig	Woedend

1 persoon

REBUS

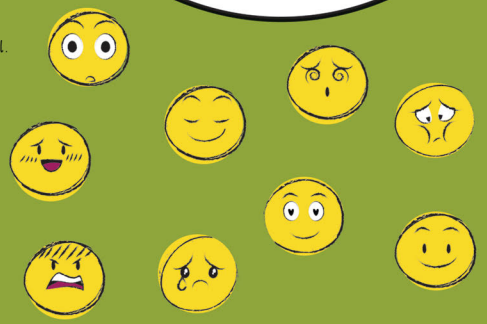
Los de rebus op en vul de woorden in de vakjes. Welke zin lees je?

1 persoon

EMOJI

Verbind de emoji met het juiste gevoel.

- Verbaasd
- Trots
- Blij
- Boos

- Verlegen
- Verward
- Verliefd
- Verdrietig
- Buikpijn

Welke kleur vind jij passen bij welke emotie? Kleur ze in.

EMOTIES UITBEELDEN MET EEN HALF GEZICHT

Kun jij boos zijn met alleen je mond? Of lachen met je ogen? Gebruik de twee halve gezichten en beeld verschillende emoties uit met de andere helft van je eigen gezicht.

2-4 personen

Boos, verdrietig, blij, houd rekening met mij

Placemat 7-9 jaar

- **Emoties uitbeelden met een half gezicht:** Uit onderzoek blijkt dat we blijdschap vooral aflezen aan iemands mond. Verdriet en boosheid zien we duidelijker aan iemands ogen (Universiteit Bieleveld, 2017). Geldt dit ook voor de kinderen? Is het moeilijker om blijdschap alleen aan de ogen af te lezen en verdriet en boosheid aan de mond?

- **Rebus:** De oplossing is: Hoe voel jij je vandaag? Een mooi aanknopingspunt voor een gesprek. Hoe voelde de kinderen zich gisteren? Hebben ze een leuke week?

- **Portretten tekenen:** de kinderen hebben tekenspullen nodig. Ze letten bij deze opdracht op de gezichtsuitdrukking van een ander. Kunnen ze aan het portret aflezen hoe diegene zich voelt?

- **Emogame:** de kinderen hebben een schaar nodig om dit spel te kunnen spelen. Dit spel bied mooie aanknopingspunten om over de nuance verschillen tussen emoties te praten. Veel emoties lijken op elkaar. Dit kan verwarrend zijn bij het uitbeelden. Dit is natuurlijk niet erg, maar wel iets om rekening mee te houden als de kinderen dit spel gaan spelen. Speel er op in! De leeftijd 10-12 kan ook zeker meedoen met dit spel!

- **Emoji verbinden:** lukt het de kinderen om de emoties te verbinden? Hebben zij zich wel eens zo gevoeld?

- **KiVa-regel:** hoe kun je rekening houden met elkaar? Wat kan je doen als iemand boos is? En verdrietig? En wat als je blij bent?

10-12 JAAR

2 In de groep

1-2 personen

DAT GEVOEL DAT JE VOELT WANNEER...

Horizontaal

4 ... je huisdier is overleden
6 ... je het eng vindt om in de kring iets te vertellen
10 ... je in een heel eng spookhuis loopt
11 ... je zo blij bent dat je danst en rondspringt
12 ... je zo boos bent dat niet meer goed nadenkt
14 ... iemand je telefoon afpakt terwijl je een berichtje typt
15 ... je tijdens jullie vakantie in Spanje je klasgenootje tegenkomt

Verticaal

1 ... je tijdens een toneelstuk struikelt en iedereen in de zaal kijkt
2 ... je niet weet of je het goed doet
3 ... een vriend(in) jullie speelafspraak afzegt omdat hij/zij ziek is
4 ... je iets anders op je brood proeft dan je van tevoren dacht
5 ... je vlinders in je buik voelt
7 ... iemand iets heeft dat jij al jaren graag wilt hebben
8 ... je 5 taartjes en een zak snoep hebt gegeten en dan in de draaimolen gaat
9 ... je heel hard hebt geleerd en een goed cijfer hebt gehaald
13 ... helemaal alleen bent en anderen mist
14 ... je een leuke dag gehad hebt op school

Heb je iets fout gedaan? Als je dat weet zit je op de goede weg

WAARHEIDJES * WAARHEIDJES * WAARHEIDJES * WAARHEIDJES *

GEHEIMSCHRIFT VAN EMOJI

2-4 personen

Ontwikkel een eigen emoji geheimschrift. Teken ze in de rondjes. Daarna kun je elkaar brieven schrijven met deze code ernaast.

A B C D E F G

H I J K L M N

O P Q R S T U

V W X Y Z

2 personen

TEKENEN ZONDER TE KIJKEN

Ga tegenover elkaar zitten. Jullie gaan elkaar natekenen. Kijk goed naar elkaars gezicht. Je mag 1 keer naar je papier kijken om te besluiten waar je begint. Daarna mag je alleen nog maar elkaar aankijken, totdat je klaar bent met tekenen. Zorg dat er emotie in jullie portretten van elkaar komt!

Hoe zijn jullie portretten geworden?

Be yourself, everyone else is already taken
OSCAR WILDE

EERLIJK ZIJN

Eerlijk zijn in de groep is een goed idee toch? Het kan zijn dat het niet meteen goed uitpakt. Vaak heeft dat met gevoelens te maken. Welke spot jij in deze video?

BREINBREKER

Wie niets weet en weet dat hij niets weet, weet veel meer dan iemand die niets weet en niet weet dat hij niets weet.

HOE VOEL JIJ JE

Wil je meer weten over gezichtsuitdrukkingen en emoties? Kijk dan dit filmpje!

2-4 personen

EMOTIES UITBEELDEN MET EEN HALF GEZICHT

Kun jij boos zijn met alleen je mond? Of lachen met je ogen? Gebruik de twee halve gezichten en probeer verschillende emoties uit te beelden met de andere helft van je eigen gezicht.

Geen inspiratie? Los dan eerst de kruiswoordpuzzel op!

Wij maken er samen een fijne groep van

Placemats 10-12 jaar

- **Emoties uitbeelden met een half gezicht:** uit onderzoek blijkt dat we blijdschap vooral aflezen aan iemands mond. Verdriet en boosheid zien we duidelijker aan iemands ogen (Elfaramawy, Nourhan, 2017). Geldt dit ook voor de kinderen? Is het moeilijker om blijdschap alleen aan de ogen af te lezen en verdriet en boosheid aan de mond?

- **Tekenen zonder te kijken: h**oe worden de gezichten? (hilarisch). Is er nog af te lezen hoe iemand zich voelt?

- **Dat gevoel dat je voelt wanneer:** in deze kruiswoordpuzzel staan situaties, de kinderen moeten het juiste gevoel opschrijven. Het kan zijn dat ze meerdere gevoelens passend vinden bij een situatie. Dit is natuurlijk nooit fout! Ga er over in gesprek? Hoe komt het dat je verschillende dingen kan voelen. Kun je ook meerdere emoties tegelijk voelen? Kijk naar de letters om te zien welke gevoel wordt bedoeld.

- **Geheimschrift emoji:** ontwerp je eigen geheimtaal met emoji. Het kan door middel van cijfers, letters verwisselen of tekeningetjes. Laat de kinderen een boodschap schrijven in geheime taal. Kan iemand het ontcijferen?

- **Breinbreker, waarheidje en quote:** mensen hebben de neiging om negatieve ervaringen en gebeurtenis meer aandacht te geven dan positieve (Rozin & Royzman 2001). Dat geeft een minder fijn gevoel. Deze uitspraken worden daarom gedaan vanuit een positieve invalshoek. Snappen de kinderen wat met de uitspraken wordt bedoeld? Mogen ze fouten maken van zichzelf? Vinden ze dat iets ‘niet weten’ vervelend? Durven ze helemaal zichzelf te zijn? Waarom wel of niet?

- **QR-codes:** *Hoe voel jij je* is een informatief filmpje van schooltv. *Eerlijk zijn* is een fragment uit de jeugdserie: forever.

- **KiVa-regel:** hoe maken de kinderen er een fijne groep van? Wat vinden ze zelf fijn aan een groep?

Activiteiten

Lach overgooien

4-12 j

De kinderen staan in een kring. Eén kind mag zo starten met lachen terwijl de rest serieus kijkt en het lachen in probeert te houden. Dan 'gooi' je de lach naar iemand anders door hem aan te kijken en te knikken. Onmiddellijk ben je weer serieus. Het kind dat de lach krijgt, moet nu lachen totdat hij die lach weer overgooit. Laten we proberen om naar iedereen afzonderlijk een lach over te gooien zonder dat we met z'n allen in de lach schieten. Lukt dat?

Emotiegezichten maken

4-12 j

Geef de kinderen allemaal een rond papier. Op jullie papier gaan jullie een emotie maken. Kies een emotie uit en bedenk met welke kleuren je wil werken, welke materialen je wilt gebruiken. Ga je een gezicht maken? Of beeld je de emotie op een andere manier uit? Als de kinderen klaar zijn kan je hen vragen of het gelukt is om de emotie af te beelden, of dat moeilijk of makkelijk was en hoe dat kwam.

Variatie 7-12: Laat de kinderen een klein toneelstukje schrijven en uitspelen met hun emotiepapier voor hun gezicht. Komt de emotie duidelijk over?

Zoek emoties op gezichten in tijdschriften

4-12 j

Voor deze werkvorm heb je een stapel tijdschriften nodig. Ga op zoek naar gezichten en knip de ogen, neuzen en monden los van elkaar. Maak van deze stroken nieuwe gezichten! Geef ze zoveel mogelijk verschillende emoties. Als jullie klaar zijn gaan we even kort bespreken hoe je de emotie op de gezichten kunt herkennen. Zijn ze bang, boos, blij, beschaamd, verdrietig, enthousiast? (afhankelijk van de leeftijd kan je allerlei emoties bedenken).

Film: Inside out!

4-12 j

Kijk samen met de kinderen deze animatiefilm van Pixar. De film gaat over de emoties van een meisje, Riley. In haar hoofd volgen we de gepersonifieerde emoties Blijheid, Angst, Verdriet, Woede en Afkeer. Gaandeweg de film leren de emoties om samen te werken en dat ze elkaar nodig hebben. Deze film is geschikt voor alle leeftijden.

Bespreek met de kinderen na afloop:

- Waarom de emoties elkaar nodig hebben
- De verschillende emoties, hoe kan je deze emoties herkennen in de film? Wat is er goed of minder goed aan deze emoties?
- Of de emoties van de kinderen ook wel eens instabiel zijn (9+)
- De complexe emoties aan het einde van de film, hoe ontstaan deze en wat zijn het voor emoties? (9+)

Stoelendans

4-12 j

Scan de code, of zoek de KiVa BSO speellijst voor deze stoelendans op Spotify. Je kunt natuurlijk ook eigen muziek gebruiken met verschillende emoties. Het is leuk om een aantal liedjes te kiezen die de kinderen kennen maar voeg ook een aantal liedjes toe die de kinderen niet kennen (bijvoorbeeld een klassiek nummer). Zo moeten de kinderen echt luisteren naar de emotie in de muziek.

We gaan een stoelendans doen! Het is alleen geen gewone stoelendans. Jullie moeten namelijk op de muziek bewegen in de emotie die bij de muziek past. In muziek zit immers ook emotie! Als de muziek stopt, loop je snel naar een lege stoel.

Smileys en situaties

7-12 j

Laat de kinderen van 10-12 bij iemand met een placemat van 7-9 jaar zitten. Op deze placemats staan allerlei emoties afgebeeld bij de Emogame. Voor jullie zien je allemaal emoties. Ik ga nu een aantal situaties vertellen en daarna tel ik af van drie. Bij nul wijs je een emotie aan op de placemat die bij de situatie past volgens jou. Bedenk zelf situatie en begin steeds met: dat gevoel wanneer je:

… je favoriete vlogger na lange tijd een nieuwe vlog heeft gemaakt.
… iemand naar je glimlacht terwijl je voor bijloopt.
… je de serveerster aanstoot waardoor er een dienblad met glazen valt.
… je een iemand van de fiets ziet vallen.
… je een heel weekend niets te doen hebt
… je heel hard je knie stoot
… je als verassing naar de bioscoop gaat.

Waarom heb je voor dit gevoel gekozen? Andere voorbeelden kunnen gaan over situaties zoals: sport, een schoolvak, spelen met je beste vriend(in), vrienden maken, pauze op school, op vakantie, eten, een muziekinstrument bespelen, familiedag.